

A pesti magyar komédia és Székely Csaba trilógiája

[Radnóti Zsuzsa](#) színház, 2014, 57. évfolyam, 6. szám, 696. oldal

/Részlet/

[...]

A kelet- és közép-európai szatírák, tragikomédiák, groteszk művek mindig közelebb álltak a valósághoz, érzékenyebbek voltak a történelmi, társadalmi nagyfolyamatok valós abszurditásaihoz, mint Európa nyugati felében. Feltehetően azért, mert maga a történelmi realitás is sűrítettebben mutatta fel a létezés sötét anomáliáit, váratlan tragikus vagy mulatságos, netán abszurdnak tűnő bukfenceit, és a legnagyobbak ezeket a képtelen szituációkat és emberi nyomorúságokat kétfelől is képesek voltak láttatni. Mái érvényes az a megállapítás, hogy még az abszurditás sem képes felülmúlni a kelet-közép-európai valóság riasztó fordulatait. Sorjázta ezeket a művek, hol közelítve a realitáshoz, hol elemelkedve a filozofikus abszurdig, hol hangsúlyozva a tragédiát, hol inkább a reménytelenség véres komikumát. (Gogoltól, Szaltikov-Scsedrinen, Erdmanon, Caragialen át Mrožekig és Gombrowiczig, a számtalan Szejk adaptáción át Voskovec – Werichig, és említhetjük még a bolgár Radicskovot vagy a zseniális szerb filmes Kusturicát.)

Ez a humorba és a távolságtartásba, szatírába és lírába, realitásba és képtelenségbe ágyazott, több dimenziós közép-európai komédia-típus lett a korszerű, modern magyar színjáték legvirulensebb műfaja, amely talán a leginkább időtállóan tudta és tudja rögzíteni az elmúlt évszázad valós történelmi-társadalmi helyzetét és a magyar mentalitást, hol egyszerűbb komédiaszinten, hol távlatosabb tartalommal telítetten. Ez a speciális magyar változat, a pesti magyar komédia bátor, szabadelvű társadalomkritikai attitűdje, a kettős látás képessége révén történetileg is végig tudja követni a múlt századforduló magyar, pontosabban inkább csak budapesti polgárságának tündöklését, átalakulását, majd bukását a világháborúk, válságok, forradalmak kataklizmáin át a szocializmus és a rendszerváltás utáni lassú erodálódásig. Magas szinten kezdődött Molnár Ferencsel, Szép Ernővel, Szomory Dezsővel, és hozzájuk számíthatjuk Füst Milán kevésbé ismert polgári rémálom komédiáit. Rajtuk keresztül jutott el ez a nagy magyar történet Déry Tibor és Remenyik Zsigmond szurreális, a nagy világválságot is érzékeltető, abszurd komédiáin át a hatvanas években új lendületet nyert korszerű beszédmódokig. Csurka István értelmiségi szatíráit, **Eörsi István** intellektuális abszurdjait, Örkény István groteszkjeit, Weöres Sándor *A kétfejű fenevadjának* költői látomását követte a következő nemzedék: Kornis Mihály, Spiró György, Parti Nagy Lajos sötét tragikomédiái, és a rendszerváltást Spirón kívül talán a legjobban tükröző Háy János darabok. Háy *A Gézagyerekekkel* kezdődő trilógiája abban is különleges, hogy ezt a kifejezetten urbánus tematikát kiszélesítette a vidéki Magyarország rendszerváltás utáni kor- és állapotrajzáig. Ezek a szövegek a kulturális és egzisztenciális leépülés riasztó emlékművei. És e nyomasztó jelzők ellenére is a humor, Parti Nagy Lajos kifejezésével „a humorkeserű”, Háy szövegeiben is dominál. Líraian lágy, nem karcos, Hrabalhoz hasonlító, nagyon is együttérző, de a komédia kettős fedezékéből, az írói kettős látásból fogalmazva. [...]

[Teljes cikk](#)